

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

บทนี้จะกล่าวถึง หลักการและแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานในการสอน การปฏิบัติการสอนในระดับอุดมศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถาบันทันตแพทย์ อาจารย์ และความหมาย มหาวิทยาลัยกับความคาดหวังในตัวอาจารย์ต่อมหาวิทยาลัย บทบาทของ อาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์ หน้าที่ของอาจารย์ และลักษณะอาจารย์ที่พึงประสงค์

การสอน

ความหมายของการสอน

ไลว เลียมแก้ว (2527 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนหมายถึง ชุดของเหตุการณ์ นอกตัวผู้เรียน ซึ่งสร้างขึ้นและกระตุ้นให้เกิดเหตุการณ์ภายใน ซึ่งได้แก่ การรู้สึก การรับรู้ การเข้ารหัส การเก็บรหัส การดึงรหัสออกมาใช้ และกลวิธีการคิด จุไรรัตน์ นิพัทรศักดิ์ (2529:42) ได้กล่าวถึงการสอนว่า ผู้สอนจะต้องกำหนดแบบ หรือกิจกรรมการสอนแก่นักเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญในการสอนคือ ความต้องการของผู้เรียน การตั้งใจ การฝึกทักษะ การจัดลำดับก่อนหลังให้สัมพันธ์กัน การแจ้งผลการเรียนอย่างสม่ำเสมอ (Feed back) รวมทั้งครูผู้สอนจะต้องเข้าใจด้วยว่า ประสิทธิภาพในการสอนแบบต่าง ๆ ที่เคยใช้ เช่น การสอนแบบบรรยายอภิปรายทดลองและค้นคว้าด้วยตนเอง พิจารณาว่าการสอนแบบใดเกิดผลดีแก่ผู้เรียนมากที่สุด อวยพร ตัณมุขยกุล (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์: 2530) ได้กล่าวถึงการสอนว่าเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ผู้สอนถึงแม้จะมีความรู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพของตน อาจจะไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ของตนให้แก่ผู้เรียนได้ ผู้สอนจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิธีการและพัฒนาทักษะการสอนเพิ่มเติมไปจากความรู้

เฉพาะวิชาชีพเพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดและ การสอนจัดว่าเป็นการสื่อสารประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้สอน (หรือผู้สื่อ) มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เรียน(หรือผู้รับ) สามารถรับ และเข้าใจเนื้อหาที่สอนให้มากที่สุดในช่วงเวลาที่กำหนด การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงทักษะการสอนของตนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

สรุป การสอน หมายถึง การสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ภายในตัวผู้เรียน กล่าวคือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยผู้สอนจัดกิจกรรมเพื่อวางเงื่อนไขเตรียมสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ผู้สอนกำหนดให้มีกระบวนการสอนที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

หลักการพื้นฐานในการสอน

ประติพันธ์ อปรมัย (2533 :35-40) ได้กล่าวถึงหลักการสอน 4 ประการที่ทำให้ครูสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. **เตรียมความพร้อมพื้นฐาน** ผู้เป็นครูต้องผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรมีการฝึกงานวิชาชีพครู มีจรรยาบรรณ มีคุณภาพการสอนซึ่งขึ้นอยู่กับหลักการเตรียมความพร้อมของครู 3 ประการ คือ

- 1.1 ต้องมีความรู้ดี
- 1.2 ต้องมีทักษะการสอนดี
- 1.3 ต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาการสอน

2. **หลักการวางแผนและเตรียมการสอน** มีหลักการ ดังนี้

- 2.1 ต้องเขียนแผนการสอนที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่จะสอน ทั้งเรื่องกำหนดมโนคติ วัตถุประสงค์กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอนและการประเมินผล
- 2.2 ต้องมีการรวบรวมข้อมูลและเนื้อหาที่จะสอน
- 2.3 ต้องมีการวางแผนผลิตหรือจัดหาสื่อการสอน
- 2.4 ต้องเตรียมแบบทดสอบสำหรับให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
- 2.5 ต้องซ่อมสอนเพื่อจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้เกิดความเข้าใจ

3. หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ ครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 3.1 หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูต้องตระหนักเสมอว่าเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน
- 3.2 หลักการเข้าความสนใจ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ครูควรทำทุกครั้งก่อนสอน
- 3.3 หลักการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ
- 3.4 หลักการให้ได้รับคำติชมหรือผลย้อนกลับ เพื่อให้ผู้เรียนทราบผลการกระทำว่า ผิดถูกอย่างไร
- 3.5 หลักการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในความสำเร็จ
- 3.6 หลักการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ใคร่ครวญต่อเนื่องไปทีละน้อยตามลำดับก่อนหลัง
- 3.7 หลักการจัดประสบการณ์สำเร็จรูป หมายถึง การเตรียมสภาพแวดล้อมของการเรียนให้พร้อม เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด

4. หลักการประเมินผลและรายงานผล การจัดการเรียนการสอนต้องมีการวัดผลและประเมินผล โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

- 4.1 หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม โดยกำหนดเกณฑ์และเงื่อนไขอย่างชัดเจน
- 4.2 หลักการวิเคราะห์พฤติกรรม ครูต้องมีความรู้เรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรม 6 ระดับของบลูม (Bloom:1971) (อ้างใน วิชัย วงษ์ใหญ่ 2525 :135-136) ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจการนำไปใช้การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล
- 4.3 หลักการสร้างข้อสอบและการใช้เครื่องมือประเมินข้อสอบ ครูต้องทราบวิธีการออกข้อสอบและวิธีประเมิน
- 4.4 หลักการตีความหมายและรายงานผลการประเมิน

สรุป หลักการพื้นฐานในการสอน อาจารย์จะต้องเตรียมความพร้อมพื้นฐาน เช่น ภูมิทางการศึกษา จรรยาบรรณ มีการวางแผนและเตรียมการสอนที่ชัดเจนแน่นอน จัดเตรียมสื่อการสอนอย่างเหมาะสม นำความรู้ทางจิตวิทยามาใช้ให้เกิดประโยชน์ตลอดจนมีวิธีการประเมินผลและรายงานผลอย่างถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

การปฏิบัติการสอนในระดับอุดมศึกษา

การปฏิบัติการสอนในระดับอุดมศึกษา มีผู้สนใจศึกษาหลายท่าน ดังนี้ สมิตระ คุณานุกร (2523 : 18) กล่าวว่า การสอนไม่ได้หมายความว่าให้ความรู้ในเนื้อหาวิชา เท่านั้น แต่หมายถึง การช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิดโดยการใช้คำถาม การแนะนำ และแนะแนว เพื่อช่วยแก้ปัญหา ให้กำลังใจ ให้ความรักและให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จัดประสบการณ์ การสอน และลำดับขั้นตอนการสอนเหมือนปฏิบัติจริง การสอนในห้องเรียนมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. **ขั้นเตรียม** เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที
2. **ขั้นสอน** เป็นการลงมือดำเนินกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย

2.1 การจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียน ให้เห็นผลดีจากการเรียนและรู้จักคิด วิพากษ์วิจารณ์ในทางสร้างสรรค์

2.2 การเลือกวิธีสอน ให้เหมาะสมกับเนื้อหา สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งควรใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี

2.3 การใช้คำถาม เพื่อนำให้ผู้เรียนรู้จักคิดตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ตนรู้และไม่รู้ และเน้นให้ผู้เรียนและผู้สอนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. **ขั้นสรุป** เป็นการรวบรวมสิ่งที่ได้เรียนทั้งหมด ทำให้ผู้เรียนทราบว่าเรียนอะไร ประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหน และจะกระทำทันทีที่ดำเนินการสอนตามกิจกรรมที่วางแผนไว้เสร็จสิ้นใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที

4. **ขั้นวัดผล** เป็นการประเมินผลการสอนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การใช้คำถาม และการใช้แบบทดสอบ

5. **ขั้นขยายบทเรียน** เป็นการจัดประสบการณ์เพิ่มเติมเช่น ให้ทำแบบฝึกหัด ค้นคว้าเพิ่มเติม เขียนบทความ หรือจัดนิทรรศการ สาริต แสดงผลงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2524:54) ได้กล่าวถึง วิธีการสอนหลักในระดับอุดมศึกษานั้นมีอยู่ 4 แบบ คือ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบฝึกปฏิบัติ และการสอนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

1. การสอนแบบบรรยาย ได้ความรู้ของจุดมุ่งหมายทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นวิธีที่ผู้สอนมีบทบาทและความรับผิดชอบสูง ผู้สอนพูด บอกเล่า หรืออธิบายเนื้อหา หรือเรื่องราวต่าง ๆ ให้นักเรียนฟัง ผู้สอนจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าอย่าง กว้างขวาง พิจารณา วิเคราะห์ วินิจฉัยให้ลึกซึ้งในเนื้อหาสาระ สามารถสรุปเป็นแนวคิด มอง เห็นความสำคัญ และความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกี่ยวข้อง จะต้องเข้าใจองค์ประกอบ เขียนบทบาท มองเห็นรูปแบบและวิธีการต่างๆ ในการเตรียมตัว รวมทั้งรู้แนวในการดำเนินการบรรยายตาม สมควร การสอนแบบบรรยายเป็นการสอนที่ผู้สอนระดับอุดมศึกษาใช้กันอย่างกว้างขวาง และ ใช้กันมานานที่สุด

2. การสอนแบบอภิปราย ได้ทัศนคติของจุดมุ่งหมายด้านทัศนคติและค่านิยม (Affective Domain) หรือการสอนแบบกลุ่มย่อย คือ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดพิจารณา วิเคราะห์ วิจัยสิ่งที่เรียนเสนอสิ่งที่พิจารณาต่อผู้สอน ผู้สอนช่วยให้ข้อคิดเพิ่มเติม แลก เปลี่ยนกันหลักสำคัญของการอภิปราย อยู่ที่การเสนอความคิดของตนเองให้ผู้อื่นทราบ แล้ว ผู้อื่นก็จะแสดงความเห็นต่อสิ่งที่เสนอไป ผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทไปพร้อม ๆ กันกระบวนการ และรูปแบบต่าง ๆ ของการอภิปราย นับแต่การเตรียมการดำเนินการ การประเมินผล การอภิปรายกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยมีบทบาทอย่างมากต่อความสำเร็จ ของการสอนแบบ อภิปรายผู้สอนแบบอภิปรายจึงควรทำความเข้าใจกับบทบาทและกระบวนการและรูปแบบ ต่าง ๆ ของการอภิปรายอย่างดีพอ ก่อนที่จะเริ่มลงมือดำเนินการอภิปราย

3. การสอนฝึกปฏิบัติ คือ การให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่เรียนรู้ ผู้เรียนจะรู้ได้ ทันทีว่า สิ่งที่เขาทำนั้นเป็นอย่างไร จะสนองจุดมุ่งหมาย ทางด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ มุ่งเน้น ให้เห็น เข้าใจสัมผัส และปฏิบัติได้ในสิ่งที่เรียน โดยเฉพาะทางสาขา แพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ การเรียนการสอนมุ่งที่จะให้ผู้เรียนเห็น ทำตามและปฏิบัติได้ ผู้เรียนคุ้นเคยกับเครื่องมืออุปกรณ์ การวางแผนเตรียมการและทดลองใช้เครื่องมือปฏิบัติการ พัฒนาความสามารถในการสังเกต เสนอผลงาน รู้จักวิเคราะห์ผลของการฝึกต่อสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ และวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติจริง พัฒนาทัศนคติที่ดีและก่อให้เกิดความ ภูมิใจในงานอาชีพ ผู้เรียนได้มีโอกาส สาธิต ทดลองฝึกงาน และศึกษานอกสถานที่

4. การสอนให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นการสอนเน้นกิจกรรมและการดำเนินงานที่ผู้สอน จัดและเตรียมการไว้สำหรับผู้เรียน เป็นการค้นคว้าโดยอิสระและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา ที่มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักค้นคว้าเพิ่มเติมเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว ส่งเสริมความก้าวหน้าให้ผู้เรียนไปในทิศทางที่ถนัดและสนใจ

การสอนเป็นงานที่มีขั้นตอนชัดเจน และงานในแต่ละขั้นตอนล้วนมีความสำคัญในตัวของมันเอง ชาลนีย์และพวงเพ็ญ อินทรประวัตติ (2533 :23) กล่าวว่าขั้นตอนการสอนมี 3 ขั้นตอน คือ

1. การเตรียมการสอนหรือการวางแผนการสอน
2. การปฏิบัติการสอนหรือการดำเนินการสอน
3. การประเมินผลหลังการสอน

สรุป การปฏิบัติด้านการสอนในระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดประสบการณ์การสอนในชั้นการสอนจริงตั้งแต่ ชั้นเตรียม ชั้นสอน ชั้นเลือกวิธีสอน ชั้นใช้คำถาม ชั้นการสรุป ชั้นการวัดผล และชั้นการขยายบทเรียน โดยทุกขั้นตอนอาจารย์ผู้สอนจะต้องเตรียมให้ดีที่สุด นอกจากด้านความรู้แล้ว ยังจะต้องใช้หลักจิตวิทยาการสอนด้วย เพื่อเป็นการช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเลือกวิธีการสอน

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2524:164-165) ได้กล่าวถึงการเลือกวิธีสอนว่าควรเป็นหลักในการเลือกดังนี้

1. การเลือกวิธีสอนผู้สอนควรเลือกวิธีการที่ตนสนใจ และมีความรู้ ความถนัดด้านใดก็ควรใช้แบบนั้นเป็นหลัก มีการพัฒนาแบบใหม่ที่เหมาะสมกับตนเองมากขึ้น
2. ความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน เช่นการสอนทฤษฎีควรสอนแบบบรรยาย สอนเนื้อหา ควรสอนแบบอภิปราย เป็นต้น
3. ความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายในการสอน ผู้สอนต้องคำนึงว่าเป็นการสอนผู้เรียนหรือเป็นเพียงต้องการให้ผู้เรียนได้รู้เท่านั้น

4. ความเหมาะสมของจำนวนและลักษณะของผู้เรียนทั้งนี้ เนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน

5. ความเหมาะสมของบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สอน และผู้เรียน ผู้สอนเป็นผู้รู้ว่าจะควรมีบทบาทมากน้อยเพียงใด

สรุป การพิจารณาเลือกวิธีการสอนจะต้องคำนึงถึงผู้สอน เนื้อหาวิชาจุดมุ่งหมาย ในการสอน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วย

การจัดการเรียนการสอนในสถาบันทันตแพทย์

วิชาชีพทันตแพทย์เป็นแพทย์แขนงหนึ่ง เนื่องจากลักษณะของวิชาที่สอบเข้า การเรียน การสอน หลักสูตร ระยะเวลาในการเรียนตลอดหลักสูตร วิชาพื้นฐานและลักษณะวิชาชีพที่ต้องมีการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ ชุมชน คลินิก โรงพยาบาล ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่เมื่อสำเร็จ การศึกษาแล้ว จะต้องทำหน้าที่ดูแลรักษาผู้ป่วย เนื่องจากเป็นสาขาวิชาชีพที่ต้องมีความรับผิดชอบ สูงเช่นเดียวกับแพทย์ ดังนั้น ธรรมชาติของการเรียนการสอนและปัญหาในการจัดการ จึงมีความ คล้ายคลึงกันมาก ในการดำเนินการแก้ปัญหาการเรียนการสอนสามารถศึกษาแนวทางเดียวกันได้

การผลิตบัณฑิตของคณะทันตแพทยศาสตร์ นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ในการผลิต ทันตแพทย์แล้ว ขณะเดียวกันยังหมายถึงการผลิตอาจารย์ทันตแพทย์ด้วย เพราะผู้ที่จะมาทำหน้าที่ สอนทันตแพทย์ในรุ่นต่อ ๆ ไปนั้น ก็คือ ผู้ที่จะต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมาก่อน ในระดับปริญญาตรี และผ่านการสอบคัดเลือกตามเกณฑ์ของสถาบัน เมื่อเข้ามาเป็นอาจารย์ ทันตแพทย์ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับการอบรม สัมมนาเทคนิควิธีการสอนและศึกษาต่อระดับ สูง ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องไม่ยากที่จะสามารถผ่านขั้นตอนการคัดเลือกเข้ามาได้

อนึ่ง ผลการสัมมนาผู้บริหารคณะทันตแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย คณะทันตแพทยศาสตร์ (2533:23) แสดงความเห็นไว้ว่า ด้วยเหตุที่วิชาชีพทันตแพทย์นั้น เป็น อาชีพบริการประชาชน มีโอกาสแสวงหารายได้มากกว่าอาชีพอื่น ๆ โดยผู้รับบริการไม่สามารถ ที่จะปฏิเสธหรือต่อรองเหมือนการประกอบธุรกิจอื่น หากได้ผู้ที่มีความสำนึกทางจรรยาบรรณ ของวิชาชีพต่ำจะส่งผลให้ได้บัณฑิตที่ไม่พึงประสงค์ จะเป็นผลกระทบต่อประชาชนนั้น จะมีผล

กระทบต่อการผลิตอาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์ด้วยในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การสอนจริยธรรมหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ จึงมีความสำคัญมาก อาจารย์ผู้สอน จะต้องเป็นแบบอย่าง ต้องได้รับการฝึกฝนทั้งด้านวิชาชีพจรรยาบรรณ และความเป็นครู ซึ่งหมายถึงจะต้องมีจิตวิทยาการสอน หลักการสอน วิธีการสอน ที่สำคัญยิ่งผู้สอนจะต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของสถาบันว่าต้องการสอนอะไร การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้ได้ผลขึ้นอยู่กับการจัดเวลา สถานที่ฝึกปฏิบัติงาน โดยจัดให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ได้รับข้อคิดชมที่ถูกต้อง และมีโอกาสเรียนแบบแสวงหาความรู้และค้นพบด้วยตนเอง

ในปี 1976 บลูม (Bloom, 1971:118) เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เรียกว่าการเรียนเพื่อรอบรู้ (Mastery Learning) ได้ให้คำอธิบายว่า ผลผลิตทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะ ความรู้ ความคิดของนักศึกษาก่อนเข้าเรียน ระดับความสนใจและเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน และคุณภาพการสอนของอาจารย์ จะต้องได้รับการฝึกมาอย่างดี มีประสิทธิภาพสูงอุปกรณ์การเรียนพร้อม สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนดี ซึ่งเป็นรูปแบบการสอน ที่จะนำมาใช้สอนนักศึกษาทันตแพทย์และนักศึกษาแพทย์ในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ส่วนประเวศ วลี (2529 อ้างในคณะพยาบาลศาสตร์) มีความเห็นว่าเรื่องการสอนในคณะแพทยศาสตร์ ว่า ขณะนี้นักศึกษาแพทย์มีเวลาในการศึกษาคงที่แต่ความรู้ต่าง ๆ กลับเพิ่มขึ้นเท่าตัวทำให้นักศึกษามีความจำเป็นต้องเรียนเรื่องใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเช่น คอมพิวเตอร์ การแพทย์ การวิจัยบริการสาธารณสุข เช่นเดียวกับนักศึกษาทันตแพทย์ ซึ่งต้องเรียนวิชาคอมพิวเตอร์พื้นฐานเพิ่มขึ้น ดังนั้น หากการสอนยังเป็นในรูปแบบเดิมคือ เน้นการถ่ายทอดเนื้อหา (Content Oriented) ไม่มีทางที่จะสอนเนื้อหาที่เพิ่มขึ้นในเวลาเท่าเดิมได้ การสอนแบบเดิมจะเกิดปัญหาความขัดแย้งตามมา เช่น อาจารย์รู้สึกไม่สบายใจชั่วโมงที่เคยสอนถูกนำไปใช้ในเรื่องอื่น นักศึกษาจับหลักไม่ได้ ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาในลักษณะตายตัวเกิดล้าสมัยในเวลาไม่นานไม่มีนิสัยและความสามารถในการเรียนรู้ที่จะพัฒนาสติปัญญาอย่างต่อเนื่องสรุป หากการเรียนการสอนยังดำเนินในลักษณะดังกล่าวเป็นการทำให้เหนื่อย กลุ่มใจเพิ่มขึ้นและขัดแย้ง นอกจากนี้ วิจารย์ พานิช (2530 :443-445) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการจัดระบบการเรียนการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ว่าต้องลดการเติบโตเร็วปริมาณลงหันมานั้นคุณภาพให้คณาจารย์สามารถปฏิบัติภารกิจที่เน้นคุณภาพ

ได้อย่างจริงจัง การเปลี่ยนระบบการเรียนการสอนต้องมีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างคนเพื่ออนาคต มีความรู้มีความมอกลงมาตลอดเวลานักจิตสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และมีเจตคติที่ไม่เรียนรู้ตลอดชีวิต ฉะนั้น ระบบการเรียนการสอนควรเน้นกระบวนการแสวงหาความรู้มากขึ้น ลดความสำคัญของเนื้อหาให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ลดชั่วโมงบรรยายลง อาจารย์มีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ สร้างความใฝ่รู้ใฝ่หาให้นักศึกษาอาจารย์จะต้องเปลี่ยนเจตคติทำที่จากการเป็นผู้สอนมาเป็นผู้เรียนรู้พร้อม ๆ ไปกับนักศึกษา ต้องสร้างความสนุกสนานในการเรียน ความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของการเรียน ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมซึ่งช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง การให้นักศึกษาได้เรียนเป็นกลุ่มเรียนรู้จากกันและกัน โดยการอภิปรายกลุ่มมีอาจารย์เป็นผู้ช่วยเหลือ ใช้ระบบการประเมินผล ช่วยส่งเสริมกระตุ้นความใฝ่รู้ ความสนุกสนานในการเรียนรู้ คลายความวิตกกังวลของนักศึกษา เปลี่ยนการประเมินผลเพื่อทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Summative Evaluation) มาเป็นการประเมินผลเพื่อทดสอบความก้าวหน้าของการเรียน (Formative Evaluation) แจ้งให้นักศึกษาทราบความถึงก้าวหน้าและประเมินระบบการจัดการเรียนการสอน (System Evaluation) อย่างสม่ำเสมอ ชัยสิทธิ์ ธาธากุล, เฉลิม วราวิทย์ (2532:5) กล่าวถึงการเรียนการสอนในสถาบันสมทบ

คณะแพทยศาสตร์ว่า การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะช่วยบอกถึงเจตคติ ความรู้ ความสามารถของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้สอนจัดโปรแกรมได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น การเรียนรู้จะดีขึ้นถ้าหากผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรม และกระทำสิ่งนั้นด้วยตนเอง กิจกรรมที่ผู้สอนจัดควรตรงกับความต้องการของผู้เรียน หรือแนะนำให้ผู้เรียนสนใจความสำคัญของกิจกรรมนั้นๆ การเรียนรู้จะดีขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับคำติชม จากการปฏิบัติงานการชี้แนะแนวทาง ผู้สอนต้องไม่แสดงตนเป็นพหูสูตรแต่ผู้สอนต้องทำตนเป็นผู้ส่องแสงสว่างชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ใหม่ การเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนจดจำได้นานและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คณะทันตแพทยศาสตร์เป็นคณะฯ ที่มีผู้สนใจเรียนมากและการเรียนในสาขาวิชานี้ ไม่เพียงแต่ศึกษาเฉพาะเนื้อหาวิชาเท่านั้นผู้เรียนยังต้องมีคุณธรรมจริยธรรม มีการศึกษาเทคโนโลยีใหม่ๆ การจัดการ การวิจัยอีกด้วย จำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้อาจารย์จะต้องปรับวิธีการสอนจากการถ่ายทอดเนื้อหาเป็นการสอนแบบกระบวนการแสวงหาความรู้ แนะนำแนวทางให้ผู้เรียนได้ค้นพบวิธีใหม่ด้วยตนเองมีเจตคติที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต

อาจารย์และความหมาย

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530 อาจารย์ คือ ผู้สั่งสอนวิชาความรู้ เป็นคำที่ใช้เขียนนำหน้าชื่อบุคคลเพื่อยกย่องว่ามีความรู้ทางด้านใดด้านหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีคำที่มักใช้ในความหมายเดียวกันคือคำว่า ครูซึ่งหมายถึงผู้สั่งสอนศิษย์ ถ้ายกย่องความรู้ให้แก่ศิษย์ ครูบาอาจารย์คือผู้สั่งสอนศิษย์

สุวัฒน์ มุทรมธธา (2523 : 8)ให้ความหมายของอาจารย์ว่าเป็นผู้รับผิดชอบในงานการสอน ได้รับการศึกษามีกอบรมด้านนี้สูงพอ มีความตระหนักในการะหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความศรัทธาในอาชีพอย่างแท้จริงมิใช่ใครก็มาทำหน้าที่นี้ได้ ผู้เป็นอาจารย์ต้องได้รับการฝึกฝนอาชีพอาจารย์มาโดยเฉพาะ

คาร์เตอร์ วี กูด (Cater V.Good :1959:101) ให้ความหมายของครู ดังนี้

1. ครู คือบุคคลที่มีความสามารถในการแนะแนว และแนะนำทางให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักเรียนหรือนิสิตนักศึกษา
 2. ครู คือบุคคลที่มากด้วยประสบการณ์ เป็นผู้ได้รับการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง และเป็นผู้ที่มีความสามารถช่วยเหลือ สามารถสร้างความเจริญงอกงามหรือพัฒนาบุคคลอื่นที่เข้ามาติดต่อกัลลชีวิต
 3. ครู คือบุคคลที่ได้ร่ำเรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาทางอาชีพความเป็นครู และได้รับประกาศนียบัตรทางการสอน
 4. ครู คือผู้ที่สามารถสั่งสอนคนอื่น
- สรุป ความหมายของอาจารย์และครูเป็นความหมายเดียวกันหมายถึง ผู้มีความรู้ มีความศรัทธาในอาชีพ รับผิดชอบงานสอน สั่งสอนวิชาความรู้ให้ศิษย์

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์

เพื่อพิจารณาผู้ทำหน้าที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัย ได้แก่บุคคลที่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ตามลำดับจนถึงศาสตราจารย์ หน้าที่ตามกฎหมาย ผู้ทำหน้าที่อาจารย์ในระดับนี้มีหน้าที่หลัก 3 ประการคือ การสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการ บทบาทในฐานะ

อาจารย์ เป็นที่ยอมรับระหว่างผู้มีอาชีพนี้โดยตรงและสังคมทั่วไป การสอนของอาจารย์ นอกจากสอนเนื้อหาความรู้แล้วอาจารย์ต้องทำหน้าที่ อาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ ด้าน บริการและพัฒนา นักศึกษาด้านอื่น ๆ อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำหน้าที่อาจารย์ ที่ปรึกษาด้านวิชาการเป็นภารกิจสำคัญที่จะส่งเสริมพัฒนาและแก้ไขปัญหาการเรียน การสอนโดยตรง

สำเนา ขจรศิลป์ (2534: 3) ได้กล่าวถึงหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเลือกวิชาเรียน
2. ให้คำแนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับการลงทะเบียนเรียน
3. ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาเพื่อเลือกวิชาเอก-โท และการวางแผนการศึกษา

ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

4. ให้การแนะนำนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเรียน การค้นคว้า และติดตามผล การเรียนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ
5. ทักท้วงการลงทะเบียนเรียนบางวิชาของนักศึกษา เมื่อพิจารณาเห็นว่าการลงทะเบียนเรียนวิชานั้น ๆ ไม่เหมาะสม
6. ให้คำปรึกษาหรือตักเตือนเมื่อผลการเรียนของนักศึกษาดกต่ำลง
7. ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือนักศึกษา เพื่อแก้ปัญหาการเรียน
8. ให้ความรู้เกี่ยวกับการคิดคะแนนเฉลี่ย
9. ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับสูง

นอกจากนี้ สำเนา ขจรศิลป์ (2534 : 1) ได้กำหนดคุณลักษณะของอาจารย์ ที่ปรึกษาที่ดี ดังนี้

1. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
2. มีความรับผิดชอบดี
3. ใจกว้างและรับฟังความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา
4. มีความรู้กว้างขวางทันเหตุการณ์ด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง
5. มีความจริงใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
6. มีเหตุผล มีความสามารถในการแก้ปัญหา

7. มีความเมตตากรุณา
8. ไวต่อการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็ว
9. มีจิตวิทยาในการให้คำปรึกษาและมีจรรยาบรรณการให้คำปรึกษา
10. มีความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีได้
11. รับประทานอาหารและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี
12. มีประสบการณ์ในหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา

ตามทฤษฎีของ สุรางค์ โค้วตระกูล (2536 : 217-218) กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์ว่าอาจารย์มีหน้าที่เป็นผู้เอื้อ (Facilitate) ให้การเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาตนเอง ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับและมีความภูมิใจในตนเอง สามารถเข้าใจยอมรับความรู้สึกของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และคิดว่าตนเป็นบุคคลที่มีค่า
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิการศึกษาภาวะ สามารถทราบถึงข้อดี ข้อเสียของตนและสามารถยืนหยัดต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ของตน
3. ช่วยให้ผู้เรียนตั้งจุดมุ่งหมายของชีวิตตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นไปได้
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการกระทำหรือพฤติกรรมของตน
5. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้กล้าที่จะเผชิญกับปัญหา แม้ว่าจะมีปัญหาที่ยากและสามารถแก้ปัญหาได้โดยใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์
6. ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะใช้จินตนาการ (Imagination) ความคิดคำนึง (Fantasy) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
7. ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึก อารมณ์อย่างเปิดเผยไม่เสแสร้ง
8. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ รู้ว่าจะเรียนรู้อย่างไรเพื่อจะเป็นผู้ไม่รู้ อยู่เสมอ
9. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตั้งเกณฑ์และประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง
10. ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ตระหนักรู้ (Aware) และไวต่อความรู้สึกของผู้อื่นและยอมรับว่าบุคคลมีอิสระที่จะมีความคิดเห็นของตนเอง

ลักษณะของอาจารย์ที่ดีประสงค์

คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน เป็นองค์ประกอบหนึ่งของประสิทธิภาพของผู้เรียน ตวงเดือน ถ่อนนาม (2529 : 90-91) ได้สังเคราะห์ลักษณะของผู้สอนที่ดีที่ผู้เรียนสามารถสังเกตได้ดังนี้

1. มีความเข้าใจ ยอมรับ เคารพ ไว้ใจในตนเอง
2. คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักสนับสนุน เคารพและไว้ใจผู้อื่น
3. มีความสามารถทางสมองสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย แสดงให้เห็นความฉลาดในด้านต่าง ๆ ริเริ่มจัดระบบ สรุปนัยสำคัญทั่วไป รู้จักใช้จินตนาการ
4. มีความยืดหยุ่น ยอมรับความคิดใหม่ๆ
5. มีความกระหายใคร่เรียนรู้ ต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง

พระราชารมณี (พระประยูรฯ ปยุตโต) (2527 : 61-64) ได้กำหนดคุณลักษณะของอาจารย์ที่ดีพึงประพฤติ ดังนี้

1. กัตถยาณมิตร ประกอบด้วยคุณสมบัติ 7 ประการ คือ
 - 1.1 ปิโย ความเป็นคนน่ารัก ยิ้มแย้มแจ่มใส ช่วยให้อยากเข้าใกล้เพื่อขอคำแนะนำปรึกษา
 - 1.2 ศุ ความเป็นคนหนักแน่น ประพฤติตนสมควรแก่ฐานะเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกน่าเคารพ
 - 1.3 ภาวนियो ความเป็นผู้ศึกษาหาความรู้ อบรม ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอจนกลายเป็นผู้มีภูมิปัญญา นายกลของสรรพเสรีญ
 - 1.4 วมฺตัจจ ความเป็นผู้รู้วิธีว่ากล่าวตักเตือนศิษย์ให้เกิดความเข้าใจหรือเกิดความสำนึกในสิ่งที่ถูกต้อง
 - 1.5 วารกฺยโม ความเป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำที่ศิษย์พูดจาซักถามไม่แสดงอาการเบือนหน้าหรือรำคาญให้ปรากฏ
 - 1.6 คมภีรญจ กต กตฺตา การรู้จักอธิบายเรื่องยากๆ ให้ศิษย์เข้าใจได้ง่าย ไม่สับสน
 - 1.7 โน จฺฐฺฐาเน นियोชาย ไม่สั่งสอนศิษย์ในทางเสื่อม เช่น แหล่งอบายมุขทั้งหลาย

2. ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรมที่ เรียกว่าธรรมเทศกธรรม 5 ประการ คือ

- 2.1 อนุပ္พพิททา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับคือ แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหาตามลำดับความง่าย ยาก ลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยลำดับ
- 2.2 ปริยายทิสสาวิ จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจชัดในแต่ละประเด็นอธิบายให้มองเห็นกระจ่าง
- 2.3 อนุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยความปรารถนาดีมุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน
- 2.4 อนามิสันตฺร ไม่มีจิตเฟงเล็งมุ่งเห็นแก่อามิส คือ สอนเขามีไม่มุ่งที่ตนจะได้ลาภสินจ้าง หรือ ผลประโยชน์ตอบแทน
- 2.5 อนุปัททจฺจ วาจจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น

3. คำเป็นลีลาครูทั้งสี่ ครูที่สามารถมีลีลาของนักสอน ดังนี้

- 3.1 สันทิสสนา ชี้นัด ชี้จะสอนอะไร ก็ชี้แจงแสดงเหตุผล แยกแยะ อธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ดังจุมมือไปดูเห็นกับตา
- 3.2 สมาทปนา ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำ ก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญ และซาบซึ้งในคุณค่า เห็นสมควรจนผู้ฟังยอมรับนำไปปฏิบัติ
- 3.3 สมุตเตชนา เข้าใจกล้า คือ ปลูกใจให้คึกคักเกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจแข็งขันมั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อย หรือยากลำบาก
- 3.4 สัมปัททสนา ปลูกใจให้รำเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุก สดชื่น แจ่มใส เมื่อกับใจให้ผู้ฟังแจ่มชื่นมีความหวัง มองเห็นผลดีและทางสำเร็จ

4. มีหลักการตรวจสอบสาม เมื่อพูดอย่างรวบรัดที่สุด ครู อาจตรวจสอบตนเองด้วยด้วยลักษณะการสอนของพระบรมครู 3 ประการ คือ

- 4.1 สอนด้วยความรู้จริง ทำได้จริง จึงสอนเขา
- 4.2 สอนอย่างมีเหตุผล ให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง
- 4.3 สอนให้ได้ผลจริง สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอน เช่น ให้เข้าใจได้จริง

เห็นความจริง ทำได้จริง นำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

5. ทำหน้าที่ครูต่อศิษย์ คือปฏิบัติต่อศิษย์ โดยอนุเคราะห์ตามหลักกรรมเหมือนเป็นทิศเบื้องขวา มีดังนี้

5.1 แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

5.2 สอนให้เข้าใจและแจ่มแจ้ง

5.3 สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

5.4 ส่งเสริมยกย่องความดีงาม ความสามารถให้ปรากฏ

5.5 สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกให้สามารถใช้วิชาเลี้ยงชีพและรู้จักดำรงรักษาตน ในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี

ในเรื่องนี้พระเทพวิสุทธิธรรมณี (พุทธทาสภิกขุ) (2529 : 96) ได้แสดงพรรณนาเกี่ยวกับบทบาทของครู ไว้ ดังนี้

1. เป็นผู้นำโลกในด้านวิญญาณ ครูเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต โดยผ่านทางศิษย์ โลกจะดีหรือเลวก็เพราะคน คนจะดีหรือเลวก็เพราะการศึกษา การศึกษาเป็นเช่นไร ครูก็เป็นเช่นนั้น

2. ครู คือผู้สร้างโลกครูให้การศึกษายังไรคนในโลกก็เป็นเช่นนั้น

3. ความมั่งคั่งของสังคม ครูต้องสร้างให้แก่แต่ละคนมั่งคั่ง เพราะแต่ละคนประกอบกันขึ้นเป็นสังคม ความมั่งคั่งของสังคมนั้นขึ้นอยู่กับคนได้ทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง

สำหรับ ยนต์ ชุมจิต (2531 : 79) กล่าวไว้ว่า อาจารย์ที่พึงประสงค์ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. บุคลิกลักษณะของผู้สอนดี หมายถึง บุคลิกลักษณะของผู้สอนทางร่างกายและจิตใจ เช่น รูปร่าง หน้าตาท่าทางสง่าผ่าเผย แต่งกายเรียบร้อย พุดจาไพเราะ ุมนวล สงบเสถียร มีลักษณะเป็นผู้นำน้ำเสียงชัดเจน เป็นต้น

2. คุณสมบัติส่วนตัวดี เช่น สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้กว้างขวาง เชื่อมมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้น และสุขภาพอนามัยดี

3. มีความสามารถในการสอนและการปกครอง หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ สอนดีและปกครองนักเรียนได้ดี เช่น อธิบายได้แจ่มชัด เด็กปฏิบัติตามได้ สอนแล้วเด็กสามารถคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ สอนสนุกและสามารถปกครองนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยตลอดเวลา เป็นต้น

4. ประพฤติดี เช่น ละเว้นการกระทำที่เป็นอบายมุขทั้งปวง กระทำแต่สิ่งที่เป็นกายสุจริต วาจสุจริต และมโนสุจริต

5. มีจรรยาอาจารย์และคุณธรรมสูง เช่น ชื่อสัตย์ต่อวิชาชีพอาจารย์ เสียสละ มีเมตตากรุณา ยุติธรรม มานะอดทน เป็นต้น

6. มนุษยสัมพันธ์ดีกับผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน การให้ความสำคัญที่สถานศึกษามีต่ออาจารย์นั้น ที่สำคัญที่สุดคือการสอน อาจารย์จะต้องตระหนักถึงวิชาความรู้ที่ตนรับผิดชอบให้กว้างขวางลึกซึ้งเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะให้ความรู้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถและการละทิ้งหน้าที่ในการสอน ถือว่าเป็นความบกพร่องในหน้าที่อย่างยิ่ง ผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ

นอกจากนี้เดือนใจ เกตุษา (2528 : 118-122) ได้วิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง พบปัญหาเกี่ยวกับการสอนของอาจารย์ ดังนี้

1. อาจารย์บอกรายละเอียดล่วงหน้าเกี่ยวกับการออกข้อสอบน้อยมาก
2. อาจารย์บอกรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการตัดเกรดให้นักศึกษาทราบล่วงหน้าน้อย
3. อาจารย์ตั้งปัญหาให้นักศึกษาคิดน้อยมาก
4. อาจารย์ใช้อุปกรณ์การสอนน้อยมาก
5. อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พบนอกเวลาเรียนเพื่อซักถามน้อยมาก

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2536: 9-16) ได้กล่าวถึงอาจารย์พึงประสงค์จะต้องมีความรักในอาชีพ รักนักศึกษา อยากช่วยเหลือนักศึกษา จะต้องมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ โดยเฉพาะในวิชาที่จะต้องสอน
2. เป็นผู้มีความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนการสอน

3. เป็นผู้ที่รู้จักนักศึกษา เนื่องจากอาจารย์เป็นผู้มีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านบุคลิกลักษณะของผู้สอนของนักศึกษา ฉะนั้น อาจารย์ต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการ เพื่อช่วยให้ศึกษามีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา และด้านบุคลิกลักษณะของผู้สอน

4. จะต้องเป็นผู้ที่นิยมในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และเข้าใจกฎแห่งพฤติกรรม และเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม ซึ่งเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมอาจารย์พึงคิดว่า พฤติกรรมทุกชนิดต้องมีสาเหตุ การพยายามศึกษาหาสาเหตุของพฤติกรรมเป็นวิธีการช่วยนักศึกษาที่มีปัญหาได้เช่นเดียวกัน ถ้าอาจารย์จัดสิ่งแวดล้อมและจัดหาประสบการณ์ที่ดีให้นักศึกษา ก็จะเป็นการช่วยให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์ในตัวแปรที่แตกต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยพัฒนาบุคลิกลักษณะของผู้สอนของนักศึกษาได้

5. ต้องเป็นนักมนุษยนิยม (Humanist) คือ เป็นผู้ที่ยอมรับนักศึกษาอย่างจริงใจให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจนักศึกษา มีความยุติธรรม และมีลักษณะของอาจารย์ทรงคนะของนักจิตวิทยามนุษยนิยม และเป็นภักษยานมิตรของนักศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของอาจารย์ที่พึงประสงค์ อัมภา บุญช่วย (2531 : 17) ได้ทำการสำรวจความต้องการของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่าอาจารย์ที่พึงประสงค์ควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. มีคุณธรรม และจริยธรรมสูง
2. แต่งกายสุภาพ และสะอาด
3. มีความรู้ดี ตั้งใจสอน และสอนอย่างมีคุณภาพ
4. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
5. ทำตนน่าเคารพนับถือ
6. เข้าใจนักศึกษา ไม่เกรี้ยวกราด ไม่อาฆาตต่อศิษย์
7. สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้มีชีวิตชีวา
8. ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
9. มีความยุติธรรม
10. ตรงต่อเวลา รักษาการสอน
11. อุทิศเวลาเพิ่มเติมให้แก่ศิษย์
12. ยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษา

ยังมีผู้สนใจและแสดงทรรศนะเรื่องลักษณะของอาจารย์หรือครูที่พึงประสงค์ ผู้สนใจศึกษาและแสดงทรรศนะได้อีกมากมาย เช่น ไรอันส์ (Ryans 1969 : 310) ได้สำรวจและวิเคราะห์ลักษณะของอาจารย์ไว้ ดังนี้

1. มีความเข้าใจและให้ความเป็นมิตร
2. การทำงานเป็นระบบ มีความรับผิดชอบ
3. มีการกระตุ้นช่วย มีความคิดสร้างสรรค์
4. มีความใส่ใจในความคิดของผู้เรียน
5. มีจิตใจและพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย
6. มีทัศนคติที่ดีต่อการบริหาร
7. ให้การเรียนเป็นศูนย์กลาง แทนการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
8. เข้าใจในภาษาพูดได้ดี
9. มีความมั่นคงทางอารมณ์และสามารถปรับตัวได้ดี
10. มีการตอบสนองที่ถูกต้อง
11. มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองดี

เรื่องลักษณะของอาจารย์ที่พึงประสงค์ในต่างประเทศก็มีผู้สนใจศึกษาไว้เช่นกัน วิตตี (Witty, 1947 : 662-668) ได้ศึกษาลักษณะครูดีโดยการให้นักเรียน 12,000 คน เขียนเรียงความเรื่อง "ครูที่ช่วยฉันมากที่สุด" พบว่าครูดีที่นักเรียนต้องการมี 12 ประการ คือ

1. มีเจตคติที่ดีต่อระบบประชาธิปไตย
2. มีความเมตตากรุณาและสนใจเด็กเป็นรายบุคคล
3. มีอดทน
4. มีความสนใจกว้างขวาง
5. มีลักษณะท่าทางดี
6. มีความยุติธรรม
7. มีอารมณ์ขัน
8. มีความประพฤติดีและคงเส้นคงวา
9. สนใจในปัญหาของเด็ก

10. มีความยืดหยุ่น
11. รู้จักยอมรับและยกย่อง
12. ค้นคว้าหาวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ อยู่เสมอ

นอกจากนี้สุรเชษฐ์ ชีระมณี (2535 : 43) ศึกษาคุณสมบัติผู้ที่เหมาะสมที่จะเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ พบว่าคุณสมบัติของผู้ที่เหมาะสมเป็นอาจารย์เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. รักความเป็นครู ได้แก่ มีความเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์ เสียสละ สมถะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้าใจนักศึกษา มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้น เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักศึกษาได้
2. ชอบงานวิจัย ได้แก่ งานท้าทาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กระตือรือร้นที่จะทำงานวิชาการ ชอบหาประสบการณ์ทางวิชาการ
3. เป็นผู้มีความรู้ ใฝ่หาความรู้

ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้จะแตกต่างจากอาจารย์คนอื่น ๆ และอาจเรียกลักษณะเฉพาะในแต่ละข้อดังกล่าวเป็นบุคลิกลักษณะทางกาย บุคลิกลักษณะทางอารมณ์ บุคลิกลักษณะทางสังคมและบุคลิกลักษณะทางสติปัญญา บุคลิกลักษณะของอาจารย์มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ และต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา ในการปรากฏตัวหน้าชั้นเรียนของอาจารย์ในครั้งแรกของการสอนนั้น บุคลิกลักษณะทางกายของอาจารย์ ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ กริยา ท่าทาง น้ำเสียง สรีการพูด การแต่งกาย อาจารย์ที่มีบุคลิกลักษณะของผู้สอนทางกายดีจะดึงดูดความสนใจของนักศึกษามาที่อาจารย์ และมาที่บทเรียน ซึ่งอาจารย์จะต้องการสอนได้โดยเร็วในลำดับแรก ถ้าอาจารย์มีบุคลิกลักษณะในด้านอื่น ๆ ดี มีความรู้ดีและมีเทคนิคการสอนที่ดีด้วยจะช่วยสร้างความสนใจของนักศึกษาให้อยู่ที่ตัวอาจารย์และบทเรียนที่อาจารย์กำลังสอนได้ อาจารย์ที่มีอารมณ์ขัน มีน้ำเสียงน่าฟัง มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสจะเป็นผู้ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษาเกิดเจตคติที่ดีต่ออาจารย์อยากเรียนและเรียนด้วยความสบายใจ และมีผลต่อเจตคติที่ดีต่อบทเรียน อาจารย์ที่เอาใจใส่ให้นักศึกษาเท่าเทียมกัน เป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อนักศึกษามีปัญหาและยินดีรับฟังหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักศึกษาในระหว่างดำเนินการสอน จะสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดแก่นักศึกษา ทำให้นักศึกษากะตือรือร้นต่อการเรียนและทำให้

ทั้งอาจารย์และนักศึกษาต่างมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วย อนึ่ง อาจารย์ที่มีความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ สามารถแสดงความคิดเห็นเชิงวิชาการ แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างมีเหตุผล จะสร้างความศรัทธาในภูมิความรู้ของอาจารย์และเป็นแรงจูงใจ ทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะขวนขวายหาความรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ของตนเองเช่นเดียวกับอาจารย์ด้วย

สรุป คุณลักษณะของอาจารย์ที่พึงประสงค์ มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. **สอนดี** คือ มีความรู้ ความสามารถในการสอน เช่น การเตรียมตัวสอน การใช้อุปกรณ์การสอนได้อย่างเหมาะสมทันสมัย ทำให้ผู้เรียนเข้าใจแจ่มแจ้ง เป็นต้น
2. **มีคุณธรรม จริยธรรม** คือ มีความเมตตากรุณา เอื้ออาทรต่อศิษย์เป็นที่ให้คำปรึกษาและแนะนำสั่งสอน ด้วยวาจาสุภาพ
3. **มีคุณสมบัติส่วนตัวดี** คือมี บุคลิกลักษณะของผู้สอนดี สติปัญญาดี เฉลียวฉลาด มีความรอบรู้ความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น
4. **มีความมุ่งมั่น** ในการพัฒนา ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ มีผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับและเป็นประโยชน์แก่สังคม
5. **มีมนุษยสัมพันธ์ดี** ทั้งแก่เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง นักเรียนและสังคมทั่วไป

ความคาดหวังในตัวอาจารย์ของสภามหาวิทยาลัย

สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้จัดสัมมนาเรื่อง การศึกษาที่พึงประสงค์ (อ้างจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2530 : 1-10) สรุปได้ว่า มีความคาดหวังในตัวอาจารย์ให้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมรายวิชา หลักสูตร และการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัย การปฏิบัติภารกิจของอาจารย์จำเป็นต้องปฏิบัติงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอในทุกด้าน เพื่อเป็นแนวทางที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

คุณลักษณะที่คาดหวังของอาจารย์ ที่สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผล การปฏิบัติงานของอาจารย์ ดังนี้

ด้านการสอน

1. มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลการสอนตามวัตถุประสงค์รายวิชา และหลักสูตร
2. มีความสามารถสอนให้นักศึกษารู้จักคิด วิเคราะห์ วิจัยในรายวิชาที่สอน
3. มีความสามารถนำเทคนิค วิธีสอนแบบต่างๆมาใช้ เพื่อให้นักศึกษาเกิดความ พึงพอใจและติดตามการสอนตลอดเวลา เช่น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ยกตัวอย่างสอดแทรกประสบการณ์ ใช้คำถามเพื่อให้นักศึกษาคิดตอบคำถามได้ถูกต้องชัดเจน
4. มีความสามารถชี้ให้นักศึกษามองเห็นความสัมพันธ์ของรายวิชาที่เรียนกับราย วิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง
5. มีความสามารถแนะนำให้นักศึกษา รู้จักแหล่งสนเทศที่จะค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติม
6. มีความสามารถจัดให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตามความเหมาะสม
7. มีความสามารถใช้สื่อการสอนเป็นอย่างดี
8. มีความสามารถประเมินความรู้ ด้านปัญญา ทักษะ และเจตคติของนักศึกษา ในรายวิชาที่สอน
9. ปฏิบัติงานสอนตรงต่อเวลาและสอนชัดเจนให้นักศึกษาในกรณีที่ขาดสอน
10. มีการแสดงออกซึ่งความสำนึกต่อปัญหาของสังคมที่เกี่ยวกับกับรายวิชาที่ สอนและชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข
11. ส่งเสริมให้นักศึกษา มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ สำนึก และมีความรับผิดชอบ ที่จะช่วยเหลือต่อไป
12. มีความสามารถอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น การผลิตสื่อ เอกสารประกอบการ สอน ทักษะการสอน การประเมินผลการศึกษา และการพัฒนาการสอน

ด้านคุณธรรมผู้สอน

1. มีความเมตตา กรุณา ยุติธรรม ปราศจากอคติต่อผู้เรียน
2. มีความอดทนต่อพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งไม่รู้ไม่เข้าใจหรือติดตามเนื้อหาไม่ทัน
3. มีความเต็มใจถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถและเต็มเวลา
4. มีความประพฤติและปฏิบัติตนเป็นที่เคารพนับถือของผู้เรียน ทั้งในและนอกเวลา

กลวิธีเข้าถึงความคาดหวังด้านการสอน

กลวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้อาจารย์ปฏิบัติหน้าที่ ได้ผลตามความคาดหวังในด้านการสอนมี ดังนี้

1. มีความสนใจ กระตือรือร้นในวิชาที่สอน
2. อธิบายวัตถุประสงค์ของรายวิชาอย่างชัดเจน
3. เสนอความคิดเห็นที่ทันสมัยและน่าสนใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา
4. สอนในลักษณะที่เข้าให้เกิดความสนใจ
5. สอนในลักษณะที่เป็นการแสดงออกของตนเอง
6. มีความมั่นคงในอารมณ์ มีความอดทน แน่วแน่ ในการทำงานในหน้าที่ที่ได้รับ

มอบหมายได้

7. อธิบายเนื้อหาวิชาชัดเจนมีคำอธิบายแจ่มแจ้งตรงประเด็น
8. สอนให้เห็นว่าเนื้อหาของแต่ละเรื่องประสานหรือประกอบเข้าด้วยกันอย่างไร
9. สอนให้เห็นความสำคัญและจุดสำคัญของเนื้อหาวิชา
10. สอนให้เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ กับของจริงในการทำงานและชีวิต
11. สรุปเนื้อหาในลักษณะที่ช่วยให้จำได้
12. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
13. สนับสนุนให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเปิดเผย ภายในขอบข่าย

หน้าที่ของตน

14. หาวิธีการที่จะช่วยให้นักศึกษาดอบคำถามข้อสงสัยของตัวนักศึกษาเองได้

15. ประเมินการพัฒนาการทางการเรียนรู้ ของนักศึกษาในเชิงสร้างสรรค์
16. ประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยใช้วัตถุประสงค์ของรายวิชาเป็นหลัก

บทบาทอาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์

คณะทันตแพทยศาสตร์ (2533 : 23-24) ได้กล่าวถึงอาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์ไว้ว่าในอดีตผู้ที่เข้ามาเป็นอาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์ จะต้องได้รับการคัดเลือกอย่างดี มีการพิจารณาภูมิหลังที่ยังเป็นนักศึกษาว่ามีการปฏิบัติตนเช่นไรเช่น มีบุคลิกลักษณะของผู้สอนเหมาะสมที่จะเป็นอาจารย์หรือไม่ สำเร็จการศึกษาด้วยเกรดสูง-ต่ำเท่าใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปทัสถานของอาจารย์ในรุ่นแรก ๆ นั้น ต้องอยู่ในขั้นเหรียญทองทั้งนั้น และเมื่อปฏิบัติงานในฐานะอาจารย์ ก็ได้มีการอบรมเกี่ยวกับเรื่องการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง อาศัยการปฏิบัติตามอาจารย์อาวุโสเป็นแนวทาง สำหรับบทบาทของอาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์ในปัจจุบันมีลักษณะที่ชัดเจนขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากอาจารย์จะต้องรับบทบาทของอาจารย์ และบทบาทของมหาวิทยาลัยมาเป็นบทบาทของตนเอง ดังนี้

1. บทบาทในฐานะที่เป็นข้าราชการพลเรือน ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติ ข้าราชการพลเรือนและข้าราชการมหาวิทยาลัยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ซึ่งต่างจากข้าราชการพลเรือนทั่วไป โดยเฉพาะการเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งการผูกมัดเช่นนี้ ช่วยให้อาจารย์สำนึกในหน้าที่มากกว่าข้าราชการอื่น ๆ ในชั้นเดียวกัน เพราะอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษานั้น อาจถือว่าเป็นวิชาชีพสูงสุดวิชาชีพหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างไปจากข้าราชการระดับอื่น ๆ

2. บทบาทของอาจารย์ในด้านวิชาการ

- 2.1 งานสอน ควรสอนเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่ออนิสิตนักศึกษา สามารถสอนให้นักศึกษาเข้าใจและไปค้นคว้าเพิ่มเติมยังแหล่งวิทยาการอื่น ๆ สอนให้นักศึกษารู้จักสรุปความคิดรวบยอด เป็นต้น ทบวงมหาวิทยาลัยจึงกำหนดให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องสอนให้นิสิต รู้จำ รู้จริง รู้แจกแจงและรู้แจ้ง

ในทางตรงกันข้ามหน่วยงานระดับภาควิชาในคณะต่าง ๆ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของงานสอนเป็นเพียงงานพื้นฐานหลัก แต่เมื่อตีค่าเพื่อประเมินผลสู่ตำแหน่งทางวิชาการ งานสอนกลับเป็นเพียงเกณฑ์ขั้นต่ำที่ต้องผ่านเท่านั้น

2.2 งานเขียนตำรา ปัจจุบันงานเขียนตำรา กลายเป็นงานที่ได้รับการส่งเสริมกันมากทำให้ได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ได้ลิขสิทธิ์จากตำราที่เขียนตลอดจนได้รับการว่าจ้างให้ไปทำวิจัย ให้คำปรึกษา ฯลฯ งานเขียนตำราจึงเป็นงานที่อาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์ถือว่าสำคัญ และอุทิศเวลาให้มากกว่าในอดีต

2.3 งานวิจัย เป็นงานที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ใหม่ และช่วยสร้างเสริมให้เกิดความงอกงามในด้านวิชาการในสาขาที่ตนเองรับผิดชอบ อาจารย์ทั้งหลายกำลังให้ความสนใจที่จะทำวิจัยมากขึ้น เพราะเป็นผลงานที่สามารถนำไปเสนอขอเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการได้และเป็นส่วนที่ทำให้เริ่มผละออกจากงานสอนมากกว่างานอื่น

2.4 งานบริการสังคม เป็นงานที่มหาวิทยาลัยเริ่มให้ความสำคัญมากขึ้น แต่คณาจารย์ยังไม่เห็นความสำคัญ เนื่องจากมีน้ำหนักในการนำเสนอผลงาน เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการไม่ชัดเจน

2.5 งานให้คำปรึกษา คืองาน ให้คำปรึกษาแก่นิสิต นักศึกษาทางวิชาการกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมสโมสรนักศึกษา แต่อาจารย์ส่วนใหญ่ปฏิเสธที่จะทำงานนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการลงทะเบียนเรียนวิชาต่าง ๆ

สรุป บทบาทอาจารย์คณะทันตแพทยศาสตร์ในปัจจุบันควรมีบทบาทเป็นข้าราชการ เป็นนักวิชาการที่มุ่งมั่นในเรื่องการสอน การเขียนตำรา มีผลงานวิจัย งานบริการสังคมและให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นบทบาทของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในปัจจุบันที่ควรได้เพิ่มพูนความรู้ดังกล่าว นอกเหนือจากวิชาชีพทันตแพทย์

พฤติกรรมการสอน

ความหมายของพฤติกรรมการสอน

พฤติกรรมการสอน แอนเดอร์สัน (Anderson : 1970:10) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการสอนไว้ว่า เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ครูแสดงออกเพื่อมุ่งพัฒนานักศึกษา

ในด้านความรู้เจตคติ และทักษะตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ในกลุ่มวิชาต่าง ๆ และ ยนต์ ชุมจิต (2535 : 20) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ว่าเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถ ในการปฏิบัติภารกิจของอาจารย์ที่สามารถสังเกตได้ ในขณะที่อาจารย์กำลังปฏิบัติภารกิจ หรือแสดง ความสามารถในการสอน การพิจารณาพฤติกรรมของอาจารย์ อย่างเป็นทางการในสภาวะ แวดล้อมทางการเรียนการสอน หรือในสภาพแวดล้อมของห้องเรียนจะช่วยกำหนดตัวบ่งชี้ ที่เห็น ได้ชัดถึงความต้องการและความสามารถของอาจารย์ การประเมินพฤติกรรมการสอนของ อาจารย์ จะเป็นการรวบรวมข้อมูลที่จะสามารถนำไปเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความ แตกต่าง ระหว่างพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ จะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลง รูปแบบการสอนที่เหมาะสมต่อไป

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่อาจารย์แสดงออกใน ขณะปฏิบัติภารกิจการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักศึกษาอีกทั้งพฤติกรรมการสอนแสดง ให้เห็นความสามารถของอาจารย์ และการประเมินผลการสอนของอาจารย์จะนำไปสู่การปรับปรุง ประสิทธิภาพการสอนอย่างเป็นทางการ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ 8 ด้านคือ บุคลิกลักษณะ ของผู้สอน การใช้ภาษา การเตรียมการสอน การเสนอเนื้อหาการใช้แรงจูงใจและการเสริมแรง การประเมินผลการเรียน การควบคุมวินัยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน แต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

บุคลิกลักษณะของผู้สอน

ความหมายของบุคลิกลักษณะของผู้สอน

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good : 1973:339) ให้ความหมายของบุคลิกลักษณะ (Personality) ไว้ว่า "หมายถึงการแสดงออกด้านอารมณ์จิตใจ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของแต่ละ บุคคลอันเป็นปฏิริยาตอบโต้สภาพแวดล้อมทางด้านจิตวิทยาและสังคมของบุคคลทั่วไป" สำหรับละเมียด ลิมอักษร (2514 : 170) กล่าวไว้ว่า "ครูที่มีบุคลิกลักษณะไม่ดีย่อมทำให้เด็ก ถอยห่าง ครูจึงควรมีบุคลิกลักษณะที่ชักชวนให้เด็กอยากเข้าใกล้เพื่อช่วยให้ครูและเด็กมี ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นปัจจัยให้การเรียนการสอนสำเร็จผลโดยสมบูรณ์ นอกจากนี้ ยนต์ ชุมจิต (2530 : 158) ได้สรุปความหมายของบุคลิกลักษณะว่า คือคุณลักษณะทุกสิ่ง

ทุกอย่างทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งรวมอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งและทำให้บุคคลนั้น มีความแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ บุคลิกลักษณะภายนอก เช่น รูปร่างหน้าตา ลักษณะการพูด กิริยาท่าทาง รวมตลอดถึงการแต่งกาย เป็นต้น ส่วนคุณลักษณะภายใน เช่น ค่านิยม ความสนใจ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมั่นใจในตนเอง และอารมณ์ขัน เป็นต้น นอกจากนี้ ไกรนุช ศิริพุด (2531 : 106) กล่าวว่าบุคลิกลักษณะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้มีอาชีพอาจารย์ ซึ่งจะต้องปรับปรุงบุคลิกลักษณะของตนเท่าที่สามารถกระทำได้ ทั้งนี้ เพื่อความสำเร็จในอาชีพ อาจารย์ เช่น การแต่งกาย การพูดการรักษารูปร่าง กิริยามารยาท ตลอดจนรูปร่าง หน้าตา ท่าทางให้เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างบุคลิกลักษณะของอาจารย์ให้ดีขึ้น และประติณันท์ ฤประมัย (2533:146-150) ได้แสดงทรรศนะเรื่องบุคลิกลักษณะของผู้สอนไว้ว่า บุคลิกลักษณะของ อาจารย์ดูได้จากลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ กิริยาท่าทาง น้ำเสียง ลีลาการพูดและการแต่งกาย
2. การแสดงพฤติกรรมขณะเกิดอารมณ์ หรือเมื่อพบกับสถานการณ์ที่ทำให้เกิด อารมณ์ต่าง ๆ
3. การวางตัวในสังคม การมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างและความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลหรือสภาพแวดล้อม
4. ความสามารถในการแก้ปัญหา การตัดสินใจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง การแสดงความคิดทางวิชาการ การแสดงความคิดเห็นในเรื่องทั่ว ๆ ไป

สรุป บุคลิกลักษณะของผู้สอน หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวบุคคลเป็นส่วนรวมซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะบุคคล นับตั้งแต่รูปร่างหน้าตา ลักษณะกิริยาท่าทาง สติปัญญา ความเชื่อมั่น ความสามารถในการปฏิบัติงานสอน ความขยัน ความอดทน ความสนใจ สุขภาพ อารมณ์ ตลอดจนวิธีการพูดบุคลิกลักษณะของผู้สอนที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญให้การเรียนการสอน ประสบความสำเร็จ

การใช้ภาษา

ความหมายของการใช้ภาษา

นิโบล นิมกิงรัตน์ และดรจน ภาณุตระกูล (2526 : 9) ให้ความหมายของการใช้ภาษาว่า เป็นพฤติกรรมของผู้สอนที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาพูด การใช้กริยาอาการที่มีความหมายทางการสื่อสาร รวมทั้งการใช้สำเนียงในการพูดอย่างเหมาะสมและถูกต้องชัดเจน นอกจากนี้อวยพร ตันมุษยกุล (2528:32) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะการสอนว่า ในการตั้งคำถาม ผู้สอนต้องมีความชัดเจน การพูดไม่ติดขัด ใช้ภาษาถูกต้องพูดจามีจังหวะพอเหมาะกริยา ท่าทางน้ำเสียงน่าฟังกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากฟัง การพูดไม่ติดตะกุกตะกักหรือพิมพ์้าตลอดจนใช้ภาษาถูกต้อง ไม่ใช่ศัพท์นิยมมากจนผู้เรียนสับสนในบทเรียน ยกตัวอย่างได้สอดคล้องกับเนื้อหา

พฤติกรรมของอาจารย์ด้านการใช้ภาษาและเสียง มีผู้สนใจศึกษา ไว้ดังนี้ โอเปอร์ และคณะ (Ober, Bentley and Miller 1971 : 37-89) ได้สร้างเครื่องมือจัดพฤติกรรมการสอนที่เรียกว่า อีคิววาเลนทอกร์ แคททีโกรี (Equivalent Talk Categories (ETC) เป็นการแบ่งกลุ่มลักษณะการพูดออกเป็น 9 ประเภท ใช้การสังเกต ลักษณะการโต้ตอบเป็นเกณฑ์ ในชั้นประเมินถึงระดับความคิด ในการใช้ภาษาของอาจารย์และนักศึกษาในขณะที่กำลังสอน เช่น การอธิบาย ให้ความรู้ การถามชนิดกำจัดความคิด การถามชนิดให้ขยายความคิด คำตอบชนิดแสดงความคิดเห็น การสรุปและยุติความคิด เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้ภาษา กริยาท่าทางที่เหมาะสม ถูกต้องของอาจารย์ผู้สอน ทำให้ผู้เรียนติดตามการสอนอย่างเพลิดเพลิน ส่งเสริมให้การเขียนน่าสนใจ การสอนมีประสิทธิภาพ

การเตรียมการสอน

ความหมายของการเตรียมการสอน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524 : 157) ให้ความหมายของการวางแผนการสอน หรือการเตรียมการสอน หรือการพัฒนารายวิชา (Course Development) หมายถึง กิจกรรมในการคิด

และท่าของครูก่อนที่เริ่มดำเนินการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกเนื้อหา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนและการประเมินผล สำหรับบารุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527 : 77) ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการเตรียมการสอนว่า การเตรียมการสอนคือ การวางแผนการสอนล่วงหน้าเป็นการเตรียมตัวครูผู้สอน โดยการบันทึกการสอน การเตรียมสื่อการสอนเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นและบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนี้ สุพิน บุญชูวงศ์ (2532 : 126) ได้กล่าวถึงความหมายของการเตรียมการสอนว่า

1. ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับอาจารย์
2. นำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอน
3. ช่วยให้อาจารย์มีความรอบคอบเกี่ยวกับการเลือกความมุ่งหมายและกิจกรรมการเรียน

4. ช่วยสนองความต้องการของเด็กและความสนใจของเด็กได้เหมาะสม
5. ช่วยให้ประสบการณ์การเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน
6. ช่วยให้อาจารย์มีเวลาเตรียมสื่อการสอนก่อนทำการสอน
7. ช่วยให้การประเมินผลมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเตรียมการสอนเป็นการกระทำของอาจารย์ก่อนดำเนินการสอน เพื่อให้การสอนเป็นไปตามลำดับขั้นและบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ เกิดประโยชน์ มีประสิทธิภาพในการสอนตามที่กำหนดไว้

การเสนอเนื้อหาวิชา

ความหมายของการเสนอเนื้อหาวิชา

การเสนอเนื้อหาวิชา เป็นความสามารถของอาจารย์ในขณะที่ทำการสอนอาจารย์จะต้องใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เริ่มตั้งแต่เมื่ออาจารย์นำแผนการสอนที่เตรียมไว้มาใช้ในการทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา การสอนเนื้อหาที่เป็นปัจจุบัน การฝึกปฏิบัติ การประเมินผล เป็นต้น ได้มีผู้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอเนื้อหาวิชาไว้หลายท่าน เช่น ผกา สัตยธรรม (2524 : 14-15) ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ ดังนี้

1. ในการดำเนินการสอน ควรให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดและปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะผลที่ได้รับย่อมซึมซาบและลงลึกเข้าไปอยู่ในจิตใจมากกว่ารับฟังจากอาจารย์เท่านั้น
2. อาจารย์จะเป็นผู้แนะนำและให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย
3. การดำเนินการสอนควรจัดลำดับจากง่ายไปยาก หรือจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวมากที่สุด แล้วขยายให้กว้างออกไป

ในการเสนอเนื้อหาวิชาจะบรรลุผลสูงสุดได้นั้น โปตาล หวังพานิช (2526 : 7) กล่าวไว้ว่า อาจารย์ควรมีความรู้ในประเด็น ต่อไปนี้

1. ความรู้พื้นฐานของผู้เรียน เพียงพอที่จะเริ่มเรียนรู้เรื่องที่จะสอนหรือไม่มีพฤติกรรมความสามารถใดที่ยังขาดต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้น
2. ระหว่างที่เรียนแต่ละเนื้อหา มีสิ่งใดบ้างที่ผู้เรียนยังเรียนรู้ได้ไม่ตี ขาดตกบกพร่อง ส่วนใด เพื่อจะแก้ไขซ่อมเสริมก่อนจะเรียนในเรื่องอื่นต่อไป
3. หลังจากจบบทเรียน ผู้เรียนมีพฤติกรรมความสามารถตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการหรือไม่

นอกจากนี้ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2536 : 15) แสดงความคิดเห็นเรื่องการสอนเนื้อหาว่า อาจารย์ที่ดี จะต้องพยายามจัดเนื้อหาให้ตรงกับหลักสูตร เพื่อจะให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่วางไว้ เพราะจุดประสงค์เป็นแนวทางให้ผู้รับผิดชอบในการศึกษาทุกคนทราบจุดหมายปลายทางของการศึกษาทุกระดับ และเป็นแนวทางให้ผู้จัดการศึกษาพยายามจัดกิจกรรมประสบการณ์แก่นักศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การดำเนินการสอนให้บรรลุเป้าหมายอาจารย์ผู้สอนจะต้องเข้าใจหลักการเสนอเนื้อหาวิชา นำหลักจิตวิทยาการศึกษามาใช้ที่เหมาะสม ตั้งแต่ก่อนสอน ขณะทำการสอน และหลังการสอนผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

แรงจูงใจและการเสริมแรง

ความหมายของแรงจูงใจและการเสริมแรง

อารี พันธ์มณี (2534 : 179) ได้ให้ความหมายของการจูงใจ (Motivation) ไว้ว่าเป็นการนำปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทางเพื่อบรรลุจุดหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาอาจจะเป็นเครื่องมีอ รางวัล การลงโทษ การทำให้เกิดการตื่นตัว รวมทั้งทำให้เกิดความคาดหวัง

วิธีการสอนตามแนวของนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม สกินเนอร์ (Skinner : 1954) ที่สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2536 : 197) ได้กล่าวไว้ว่า การให้การเสริมแรง (Reinforcement) โดยการใช้คำชมเชยช่วยให้เปลี่ยนพฤติกรรมหรือเรียนรู้ได้ผลดีก็ต่อเมื่อ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาจะต้องอยู่ในขั้นดี อาจารย์ที่นักศึกษาับถือก็มักจะให้คำชมและให้ความสนใจนักศึกษากลายเป็นการเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพ
2. อาจารย์ต้องรู้จักนักศึกษาเป็นรายบุคคลและมีความสนใจต่อกิจกรรมหรืองานของนักศึกษา เพื่อจะได้ให้คำชมได้เหมาะสมกับโอกาส
3. อาจารย์ต้องทราบความต้องการของนักศึกษาแต่ละคนและควรตั้งเกณฑ์ที่จะให้การเสริมแรง ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนตัวอย่างเช่น เวลาให้งานแก่นักศึกษา อาจารย์ไม่ควรจะตั้งความคาดหวังว่านักศึกษาทุกคนจะต้องทำงานเสร็จพร้อมกัน ฉะนั้น เกณฑ์ของการให้งานทำแก่นักศึกษาแต่ละคนอาจแตกต่างกัน แต่ทุกคนต้องได้รับการเสริมแรง เมื่อทำงานเสริมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจูงใจจะช่วยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง การให้การเสริมแรงจะช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมหรือเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ทั้งนี้อาจารย์จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักศึกษาเป็นรายบุคคล และให้การเสริมแรงเมื่อนักศึกษาทำงานเสร็จ

การประเมินผลการเรียน

ความหมายของการประเมินผลการเรียน

ไลว เลียมแก้ว (2527 : 111) กล่าวถึงการประเมินผลว่าเป็นการนำผลการวัด มาสันนิษฐานและลงความเห็น ซึ่งตีค่าความดี ไม่ดี ถูกผิด พอใจ ไม่พอใจ ผ่านไม่ผ่าน สำหรับ สุทิน บุญชูวงศ์ (2532 : 243) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่นำเอาผลการ วัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วตัดสินออกมาว่าสูง หรือต่ำกว่าเกณฑ์ แล้วนำผลที่ได้มาตีความ แล้วสรุปออกมาในเชิงคุณภาพว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะเพียงใด มีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนอยู่ในระดับใด การประเมินผลที่ดีขึ้นอยู่กับการวัดผล ที่มีประสิทธิภาพ และวิจารณ์ญาณที่ถูกต้องของผู้เรียน

นอกจากนี้ ไพศาล หวังพานิช (2526 : 13) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของการ ประเมินผลไว้ ดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนทราบระดับความสามารถของผู้เรียนทำให้ สามารถแก้ไขข้อบกพร่อง ได้รับการสอนซ่อมเสริมและทำให้ผู้สอนทราบความก้าวหน้าของ การสอน คุณภาพการสอนของตน
2. ด้านการแนะแนว ช่วยวินิจฉัยความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน รู้สาเหตุต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาการเรียน ตลอดจนช่วยสำรวจความถนัดและความสนใจของผู้เรียน
3. ด้านการบริหาร ช่วยให้เห็นความบกพร่องต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน
4. ด้านการวิจัย ทำให้มองเห็นปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการสอนที่ควรจะศึกษาหา ความจริงเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทำให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับใช้ วิเคราะห์ผลในการวิจัย

การประเมินผลการศึกษา ตามทฤษฎีของสุรางค์ ไคว์ตระกูล (2536 :14-15) ได้แสดงความคิดเห็นว่าควรเป็นสิ่งที่ทั้งอาจารย์และนักศึกษาถือว่าเป็นประโยชน์เพราะการ ประเมินผลสัมพันธ์ 3 ประการ ประการที่หนึ่ง จุดประสงค์ ประการที่สอง เนื้อหาและ วิธีการสอน ประการที่สาม การประเมินผลการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่ง ของการศึกษา เพื่อต้องการทราบว่าจุดประสงค์ที่วางไว้ มีความสัมฤทธิ์ผลหรือไม่คำถาม จึงควรคิดแปลงมาจากวัตถุประสงค์ที่วางไว้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่น่าเอาผลการวัดมาพิจารณาตัดสินโดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อประเมินความสำเร็จในการเรียนการสอน ว่าบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ซึ่งนับว่ามีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก

การควบคุมวินัย

ความหมายของการควบคุมวินัย

มอริสัน (Morrison, 1978 : 388) กล่าวว่าวินัยคือ การแก้ไขและการแนะนำ นักศึกษาเกี่ยวกับความประพฤติที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับของสังคม ส่วนกลาสเซอร์ (Glasser, 1969 :224) เน้นความสำคัญของการสร้างกฎและการรักษากฎในสถานับ การศึกษาว่าเป็นส่วนสำคัญของการมีวินัย นักศึกษาควรมีส่วนในการแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการออกกฎที่สมเหตุสมผลสามารถปฏิบัติได้ นอกจากนี้ ทรรษา นิลวิเชียร (2536 : 20) กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาจะส่งผล ถึงพฤติกรรมของแต่ละฝ่าย ส่วนใหญ่แล้วเรามักจะยอมรับหน้าที่ของอาจารย์ในการ คิดหาวิธีป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักศึกษา กล่าวคือ นักศึกษา มีหน้าที่ปฏิบัติตามความคาดหวังของอาจารย์และสถานับอาจารย์จะทำการตรวจสอบ และรับรู้พฤติกรรมของนักศึกษา แต่สิ่งที่จะมองข้ามไม่ได้คือพฤติกรรมของอาจารย์ที่ ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของนักศึกษา บางครั้งสาเหตุของ การทำผิดวินัยของนักศึกษามาจากอาจารย์นั่นเอง ทำอย่างไรอาจารย์และนักศึกษา จะอยู่ร่วมกันในห้องเรียนอย่างมีความสุขทั้งสองฝ่ายและสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักจิตวิทยาการศึกษาจำนวนไม่น้อยที่สนใจศึกษาเรื่องการควบคุมวินัย สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2533 : 316) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมของอาจารย์ขณะที่สอนนักศึกษา มีส่วนในการรักษาบรรยากาศของห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็น ของคูนิน (Kounin 1970, อ้างจาก สุรางค์ ไคว์ตระกูล 2533 : 317) ได้ให้คำแนะนำแก่ อาจารย์เกี่ยวกับการควบคุมห้องเรียน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องระเบียบวินัย ซึ่งมีผลต่อ การเรียนการสอนว่า

1. อาจารย์ควรบอกแก่นักศึกษาผู้มีพฤติกรรมก่อความไม่สงบในห้องเรียนให้หยุด และบอกให้รู้ชัดว่านักศึกษาแสดงพฤติกรรมอะไร และไม่เหมาะสมอย่างไร
2. ควรบอกนักศึกษาด้วยว่าพฤติกรรมอะไรที่ควรทำ
3. ควรอธิบายเหตุผลของการหยุดพฤติกรรมไม่เหมาะสม
4. อาจารย์ควรชี้แจงแก่นักศึกษาอย่างมีความปรารถนาดี และมีความจริงใจ
5. อาจารย์ควรแสดงความโกรธ ไม่ควรใช้การลงโทษ โดยเฉพาะการลงโทษให้เจ็บกาย แต่พยายามใช้ตนเองเป็นต้นแบบที่ดี และให้นักศึกษาที่มีพฤติกรรมดีเป็นต้นแบบของนักศึกษาคนอื่น ๆ
6. อาจารย์ไม่ควรใช้คำพูดที่ค่อนข้างรุนแรงแก่นักศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของผู้สอนของนักศึกษา
7. อาจารย์ควรส่งเสริมระเบียบวินัยในห้องเรียนด้วยความยุติธรรมสม่ำเสมอ จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมของอาจารย์มีส่วนในการพัฒนาความรู้ความสามารถในการเขียนของนักศึกษา อาจารย์ควรชี้แจงให้นักศึกษาทราบอย่างชัดเจนว่า พฤติกรรมที่ไม่ควรกระทำคืออะไร และพฤติกรรมที่ควรกระทำคืออะไร อาจารย์ที่นักศึกษายอมรับอย่างแท้จริงและมีความจริงใจต่อนักศึกษา ทำให้เกิดความร่วมมือในการรักษาระเบียบวินัยในห้องเรียนเกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

ความหมายของการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1974 : 338-339) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาก่อให้เกิดผลต่อพฤติกรรมของนักศึกษาโดยทางอ้อมได้ 2 ทาง คือ ผลต่อบรรยากาศภายในห้องเรียน และผลต่อการเรียนของนักศึกษา องค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับบรรยากาศในห้องเรียนขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ถ้าความสัมพันธ์อบอุ่นเป็นมิตรนักศึกษาก็จะมีความสำเร็จในการเรียนดีกว่าความสัมพันธ์ที่เป็นปฏิปักษ์ ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา จะพัฒนาบุคลิกลักษณะของผู้สอนหรือพฤติกรรมของตนเอง

ไปตามที่ตนเองคิดว่าอาจารย์คิดเช่นนั้น และจะต่อเนื่องไปถึงความสัมพันธ์ของนักศึกษา กับบุคคลอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้ สุโท เจริญสุข (ม.ป.ป. : 105-113) ได้กล่าวถึงการเรียน การสอนว่า เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ดังนั้นอาจารย์ควรปฏิบัติต่อ นักศึกษา โดยจัดสิ่งแวดล้อมให้ดีให้นักศึกษาปราศจากความกลัว ความวิตก หรือถูก ทอดทิ้ง ในทางตรงข้ามควรให้นักศึกษามีความรู้สึกปลอดภัย มีอิสระในการทำงาน อาจารย์ จะต้องตระหนักว่านักศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนการสอน แม้กระทั่งการ ปกครองชั้นเรียนด้วยความยุติธรรม ยึดถือรูปแบบประชาธิปไตยให้นักศึกษามีส่วนร่วมใน การวางแผนร่วมกับอาจารย์ผล ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ได้รับการยกย่องเมื่อกระทำดีมี ประโยชน์ต่อผู้อื่น

สรุปได้ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาเป็นความสัมพันธ์ของการ แสดงพฤติกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อบรรยากาศการเรียนการสอนและ พัฒนาทุก ๆ ด้านของนักศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนมีผู้สนใจศึกษาไว้หลายท่านเช่น จากผลการ ศึกษาของ กรีนวูด (Greenwood, 1978) (อ้างใน อุทุมพรทองอุทัย 2522 : 33-42) ได้พัฒนา แบบวัดที่เรียกว่า Student Evaluation of College Teaching Behavior แบบวัดนี้ นักศึกษา เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้องค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. มีความสามารถทำให้การเรียนเข้าใจง่าย
2. มีการสอนที่ทันสมัย
3. มีความรับผิดชอบต่อชั้นเรียนไม่หยุดสอนบ่อย ๆ
4. ให้ความเป็นกันเองแก่นักศึกษา
5. รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา
6. รู้เทคนิคการวัดผล ให้งานกระจำแจ้ง ให้การบ้านเหมาะสม
7. มีความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์
8. เข้าใจปัญหาของนักศึกษาได้ดี

ผลการประเมินพฤติกรรมการสอนทั่วไปของอาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ของนิโบล นิมกิงรัตน์ และดร.น. ชาญตระกูล (2526 : 145) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิ่นวดี จิระนรานุรักษ์ (2519 : 101) ได้ประเมินพฤติกรรมการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าพฤติกรรมที่มีความสำคัญ 2 อันดับแรก คือ คุณภาพของภาษาและเสียง กับคุณลักษณะส่วนตัวของอาจารย์จากการศึกษาพฤติกรรมการสอน 9 ด้าน คือ

1. ด้านคุณลักษณะส่วนตัว
2. ด้านคุณภาพของเสียงและภาษา
3. ด้านการเตรียมการสอน
4. ด้านการเสนอเนื้อหา
5. ด้านแรงจูงใจและการเสริมแรง
6. ด้านการประเมินผลการสอนและการเรียน
7. ด้านการควบคุมวินัย
8. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
9. ด้านการกำหนดงาน

ผลการวิจัยการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของพวงแก้ว ปุณยชนกและนพรัตน์ ทิสยากร (2526 : 37-38) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพัฒนาและศึกษาคุณภาพของเครื่องมือ ประเมินการสอนของอาจารย์ให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินผลการวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการที่สามารถทำนายคุณภาพการสอนของอาจารย์ตามลำดับ ดังนี้

1. วิธีสอนของอาจารย์ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์การสอน การเตรียมการสอนการกระตุ้นและเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถาม การให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือด้านการเรียนแก่นักศึกษา วิธีการสอนที่ทำให้เกิดความเข้าใจการสอนเนื้อหาครบตามกำหนด การวัดผลที่ยุติธรรมตลอดจนการใช้เสียงและท่วงทีในการพูด
2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ ประกอบด้วย การเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยทั้งในและนอกห้องเรียน การให้คำปรึกษาและแนะนำในด้านการเรียนและอื่น ๆ

3. ตำราและเอกสารประกอบการสอน
4. การประเมินผลงานแล้วให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักศึกษา

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ 8 วิทยาเขต ของอนันต์ ศรีโสภะ (2527 : 82-84) พิจารณาพฤติกรรมการสอน 30 พฤติกรรม พบว่าอาจารย์ทุกวิทยาเขตโดยเฉลี่ยมีพฤติกรรมการสอนสูงกว่าเกณฑ์ปานกลางค่อนข้างดีตามที่คะแนนของนักศึกษา เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ระหว่างวิทยาเขต คณะ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ของอาจารย์ พบว่ามีความแตกต่างกันในบางพฤติกรรม เมื่อนำพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ได้ 7 ประการ เรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้

1. เทคนิคการสอน
2. การประเมินผล
3. การวางแผนการสอน
4. ทักษะต่อนักศึกษา
5. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา
6. บุคลิกอาจารย์
7. ตำราเรียน

ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา ที่มีต่อการสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยศิลปากร ของปรเมศวร์ ชุนภักดี (2527 : 135) โดยคำนึงถึงเพศ ระดับชั้นและคณะของนักศึกษากับเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์สอนของอาจารย์กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามจำนวน 34 ข้อ พบว่าความคิดเห็นต่อการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับดี ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทำให้ทราบว่ามีองค์ประกอบการสอน 16 ประการ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา
2. บุคลิกลักษณะของผู้สอนการสอน
3. การสอนแบบบรรยาย
4. การประเมินผลการเรียน

5. ความกระตือรือร้นและความยุติธรรม
6. การจัดกิจกรรมการสอน
7. การอบรมสั่งสอนนักศึกษา
8. การแบ่งเวลาในการสอน
9. การจำและการทำตาม
10. ความเหมาะสมในเนื้อหาวิชาที่สอน
11. การใช้ภาษาของข้อสอบ
12. กลวิธีการพูด
13. การใช้ระดับเสียงในการพูด
14. กลวิธีการสอน
15. ความสนใจนักศึกษา
16. การใช้เอกสารอ้างอิง

ในเรื่องเดียวกันนี้ คำรณ ศิริเจริญ (2530 : 159-160) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก" ผลการวิจัยในทุกสาขาวิชา สรุปได้ว่า

1. พฤติกรรมการสอนที่ดีแต่ผู้สอนไม่ได้ปฏิบัติในบางรายวิชา ได้แก่
 - 1.1 การสอนเนื้อหาครบตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
 - 1.2 การอธิบายในส่วนที่นักศึกษาไม่เข้าใจหลังการพิจารณาผลการสอบย่อย
 - 1.3 การบอกคะแนนการสอบย่อยแก่นักศึกษา
 - 1.4 การทำเอกสารประกอบการบรรยายวิชา
 - 1.5 การบอกวัตถุประสงค์ก่อนสอบ
 - 1.6 การเฉลยแบบฝึกหัดหรือเฉลยข้อทดสอบ
 - 1.7 การตรวจและรายงานผลการตรวจงานที่มอบหมายให้นักศึกษาทำ
 - 1.8 การเขียนคำยากให้นักศึกษาดูบนกระดาน
 - 1.9 การใช้สื่อการสอนอย่างอื่นนอกจากกระดานดำและชอล์ก
 - 1.10 การสอบย่อย

1.11 การวัดผลหลายวิธีนอกจากปลายภาค เช่น แบบฝึกหัด ภาคปฏิบัติ

1.12 การให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษา

2. พฤติกรรมไม่พึงประสงค์แต่อาจารย์ปฏิบัติในบางรายวิชา ได้แก่

2.1 อาจารย์นั่งบนเก้าอี้

2.2 อาจารย์ขาดสอน

2.3 อาจารย์มอบหมายงานเกินกำลังนักศึกษา

นอกจากนี้ ยรรยง มีสติ (2531 : 4-9) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยตามการรับรู้ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอีสาน-เหนือ และมหาวิทยาลัยอีสานใต้ ซึ่งศูนย์วิจัยและพัฒนาการสอนของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Baraland others. 1969 : 1) เป็นผู้กำหนดพฤติกรรมการสอน 9 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการสอน
2. การเสนอเนื้อหาในการดำเนินการสอน
3. การใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
4. การมอบหมายงาน
5. การเสริมแรงทางการเรียน
6. การประเมินผลการเรียนการสอน
7. การช่วยเหลือผู้เรียนเพิ่มเติม
8. การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน
9. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

อาภาภรณ์ จินดาประเสริฐและจิรพันธ์ โกมลภิตตกุล (2533 : 48) ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนของอาจารย์ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวิธีการ

1. เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาชายและนักศึกษานหญิงว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบความเห็นของนักศึกษาต่างชั้นปีต่อการสอนของอาจารย์ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อการสอนของอาจารย์สูงที่สุด รองลงมาคือชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 ส่วนชั้นปีที่ 4 มีความเห็นต่อการสอนของอาจารย์ต่ำที่สุด มีความเห็นต่อการสอนของอาจารย์อยู่ในเกณฑ์ดี

ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ในห้องเรียน จำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้สอน

1.1 บุคลิกลักษณะของผู้สอน

1.2 ความรู้ความสามารถ

1.3 ความสัมพันธ์กับนักศึกษา

1.4 การควบคุมวินัย

2. การสอน

2.1 การเตรียมการสอน

2.2 แรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน

3. เนื้อหา

4. การประเมินผล

กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2534 : 26) รายงานผลการวิจัย "ข้อคิดเห็นของบัณฑิตรุ่นปีการศึกษา 2532 เกี่ยวกับสภาพการศึกษา" งานวิจัยนี้ สํารวจความคิดเห็นของบัณฑิตวิทยาเขตหาดใหญ่และวิทยาเขตปัตตานี จำนวน 1,314 คน จำนวนการศึกษา 4 ด้าน คือ

1. ด้านพฤติกรรมการสอนของอาจารย์

2. ด้านความรู้ที่บัณฑิตได้รับ

3. ด้านห้องสมุดและห้องปฏิบัติการ

4. ด้านบุคลิกลักษณะของผู้สอน

ในด้านความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ประกอบด้วยส่วนของการเตรียมการสอน ได้แก่ การเตรียมหัวข้อการสอน (Course Outline) เอกสารประกอบการสอน อุปกรณ์ที่เหมาะสม วิธีการวัดผลส่วนของความรับผิดชอบ ได้แก่ การตรงต่อเวลา การถ่ายทอดความรู้การตรวจการบ้าน การรับฟังความเห็นของนักศึกษาและการจัดเวลาให้นักศึกษาเข้าพบ

ในการสอน ได้แก่ การสอนให้รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การสอนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสอนให้เป็นคนดี

สรุปผลการวิจัยพบว่า หลักการสอนมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดขณะที่ความรับผิดชอบมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่าชื่อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ การอบรมให้นักศึกษาเป็นคนดี รองลงมาคือ การมีหัวข้อการสอน (Course Outline) แจกแก่นักศึกษา และการสอนให้นักศึกษาสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนหัวข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าชื่ออื่น ๆ 3 อันดับสุดท้าย คือ การจัดเวลาให้นักศึกษาเข้าพบของผู้สอน การตรวจการบ้านให้อย่างสม่ำเสมอของผู้สอน การมีอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมของผู้สอน เมื่อศึกษาเป็นรายคณะพบว่าคณะศึกษาศาสตร์ (2 ปี) และคณะพยาบาลศาสตร์มีคะแนนสูงกว่าคณะอื่น ๆ ขณะที่คณะเภสัชศาสตร์และคณะทันตแพทยศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคณะอื่น ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าวิทยาเขตวัดตานีจะมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าวิทยาเขตหาดใหญ่ในทุกด้าน โดยเฉพาะหลักการสอน

นอกจากนี้ ออมร ไกรดิษฐ์ (2535 : 55-60) วิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการสอนอาจารย์ที่เป็นจริงและที่คาดหวังในทัศนคติของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในภาคใต้ โดยศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ 4 ด้านคือ

1. ด้านเตรียมการสอน
2. ด้านการดำเนินการสอน
3. ด้านการประเมินผล
4. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา

ผลการศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ที่เป็นจริงกับ พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ที่คาดหวังมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.01 หมายความว่า นักศึกษามีทัศนคติต่อพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ที่เป็นจริง กับที่คาดหวังสัมพันธ์กัน

บอริช (Borich: 1988: 1-11) ได้ศึกษาเรื่องอาจารย์ที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ความชัดเจน (Clarity) พฤติกรรมนี้หมายถึงอาจารย์ผู้สอนอธิบายได้ชัดเจน แจ่มแจ้ง ในขณะที่ทำการสอน สามารถอธิบายให้นักศึกษาเข้าใจหลักการได้ชัดเจน

พูดเสียงดัง ได้ยินทั่วห้องเรียน ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ไม่สอนออกนอกประเด็น ปราศจาก สิ่งรบกวน อาจารย์สอนได้อย่างเต็มความสามารถ พฤติกรรมการสอนที่ชัดเจนนี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการสร้างพฤติกรรมทางปัญญา เช่น การจัดรูปแบบของเนื้อหาและ ยุทธวิธีการสอน สิ่งเหล่านี้พิสูจน์ให้เห็นได้ว่าคุณสมบัติของอาจารย์เหล่านี้แตกต่างไปจาก อาจารย์ทั่วไป ในเรื่องผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาเมื่อทำการทดสอบสติปัญญาของนักศึกษา

2. ความหลากหลายของวิธีการสอน (Variety) พฤติกรรมนี้หมายถึงความหลากหลายในการใช้วิธีการสอนของอาจารย์ มีความยืดหยุ่นในเรื่องการสอนในห้องเรียน รวมถึง การผสมผสานพฤติกรรมหลาย ๆ ห้องเรียนเข้าด้วยกัน ใช้เทคนิคการสอน นำจิตวิทยา การศึกษามาใช้ ใช้คำถามหลากหลายมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์ จากการ วิจัยพบว่าการใช้อุปกรณ์อย่างหลากหลาย ปอ่ยครั้งและให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมใน ชั้นเรียนได้มาก จะพบว่านักศึกษาจะประสบความสำเร็จด้านการเรียนมากเท่านั้น

3. เนื้อหาการเรียน (Task Orientation) เป็นการเน้นในเรื่องการชี้แนะ เอาใจใส่ นักศึกษาในการเรียนรู้ จำนวนเวลาที่อาจารย์สอนบทเรียน การถามปัญหา และส่งเสริม ให้นักศึกษาคิดอย่างอิสระ เน้นการใช้ความสามารถทางวุฒิการศึกษาปัญญา ให้ความสำคัญ ของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา การจัดระบบเนื้อหาการเรียน การวางแผน การสอน และยุทธศาสตร์ในการสอน ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสอน การเน้นเนื้อหาการเรียน (Task Orientation) เป็นการยอมรับประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ ที่ให้ความสำคัญของการเน้นเนื้อหาการเรียน ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ต่อการสอนของนักศึกษา

4. การตรงใจความสนใจในการเขียน (Engagement in the Learning Process) จากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการสอนของอาจารย์เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาพบว่า ระยะเวลาของการเรียนรู้ที่อาจารย์อุทิศให้กับงานวิชาการ จะสัมพันธ์โดยตรงกับการชี้แนะ การนิเทศของอาจารย์และครอบคลุมถึงเนื้อหาของการสอนอาจารย์ควรให้งานนักศึกษา ทำโดยให้มีโอกาสในการเรียนรู้มากที่สุดก่อนที่จะถูกทดสอบในเรื่องนี้ คราวฟอร์ด และคณะ (Crawford et al : 1978) (อ้างในบอริช : 1988:1-11) ได้อธิบายศักยภาพของการเพิ่มเวลา ในการเรียนรู้ ซึ่งจะมีผลในการเพิ่มพฤติกรรมการทำงานของอาจารย์ โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 4.1 อาจารย์ควรมีกฎที่อนุญาตให้นักศึกษาทำในสิ่งที่มีความต้องการ ส่วนตัวโดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตอาจารย์ก่อน
- 4.2 อาจารย์ควรเดินไปรอบ ๆ ห้อง เพื่อสังเกตการทำงานของนักศึกษา เพื่อดูพัฒนาการความก้าวหน้าของนักศึกษา
- 4.3 เมื่อนักศึกษาถูกปล่อยให้ทำงานโดยลำพัง อาจารย์ควรแน่ใจว่างานที่ มอบหมายน่าสนใจ มีคุณค่า และง่ายพอที่นักศึกษาจะทำให้เสร็จสมบูรณ์ โดยอาจารย์ ไม่ต้องคอยแนะนำ
- 4.4 อาจารย์ควรลดกิจกรรมที่จะต้องให้คำแนะนำ หรือกำหนดรูปแบบของ ห้องเรียนทุกวัน แต่ต้องมั่นใจว่านักศึกษาจะดำเนินกิจกรรมไปทิศทางใด และกำลังทำอะไร
- 4.5 อาจารย์ควรเพิ่มกิจกรรมในด้านตำราเรียน การบ้าน และการขีดเขียนให้ มากกว่าปกติ
- 4.6 อาจารย์ควรระมัดระวังเรื่องของช่องว่างที่เกิดจากจังหวะและเวลา หมายถึง อาจารย์ควรป้องกันพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่เกิดจากปัญหาของช่วงเวลาความต่อเนื่อง ที่จะ ทำให้เกิดผลกระทบต่อเด็กคนอื่น ๆ

5. การให้นักศึกษาได้ประสบความสำเร็จ (Moderate-to-High Success Rate) หมายถึง การให้นักศึกษาได้ประสบความสำเร็จตั้งแต่ระดับปานกลางถึงสูง ในการวิจัย ด้านเนื้อหา การเขียนและความตระหนักของนักศึกษาดูจากระดับความยากของเนื้อหา และระดับความยากในการศึกษานี้จะถูกวัดเป็นระดับ ซึ่งนักศึกษาสามารถเข้าใจและทำ แบบฝึกหัดได้ถูกต้องตามเนื้อหาที่สอน แบ่งผลสัมฤทธิ์ 3 ระดับ คือ

5.1 ความสำเร็จในระดับสูง (High Success) เมื่อเด็กเข้าใจปัญหาของงาน และทำงานผิดพลาดในบางโอกาส หรือผิดโดยไม่ระมัดระวัง

5.2 ความสำเร็จในระดับกลาง (Moderate Success) เมื่อเด็กเข้าใจงาน บางส่วนและทำผิดค่อนข้างชัด

5.3 ความสำเร็จในระดับต้น (Low Success) เมื่อเด็กไม่เข้าใจงานทั้งหมด ที่ให้ทำ

จากการวิจัยพบว่า เนื้อหาของบทเรียนและความตระหนักของนักศึกษาในด้านการเรียน มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับความยากของความสำเร็จจากระดับกลางถึงสูง ซึ่งมีความสำคัญต่อการนำไปสร้างเนื้อหาบทเรียนและเกิดคุณค่ายิ่งขึ้น เมื่อมีการสนับสนุน ให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้โดยการประยุกต์ในการปฏิบัติ เช่น การตอบคำถามหรือการแก้ปัญหา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ในการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นพฤติกรรม การสอนอาจารย์ผู้สอนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้สอนจะต้องกำหนดกิจกรรมการสอนให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญในการสอนคือ ความต้องการของ ผู้เรียนการสนใจ การฝึกทักษะ การจัดความสำคัญก่อนหลังให้สัมพันธ์กัน มีการเตรียมการสอน ที่ดีผู้สอนจะต้องเข้าใจหลักพื้นฐานในการสอน มีคุณสมบัติของอาจารย์ที่พึงประสงค์ ปฏิบัติ ตามบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ มุ่งมั่นอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีคุณภาพ และจากผลการวิจัย พบว่าพฤติกรรมการสอนที่ดีของอาจารย์ประกอบด้วย ตัวอาจารย์ผู้สอนมีความรู้ดี มีวุฒิ การศึกษาทางการศึกษาสูง มีจิตวิทยาในการสอน เข้าใจวิธีการสอน มีประสบการณ์ทำให้เกิดความมั่นใจในการสอน พัฒนาตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์และวิทยาการเสมอ จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี ประสบความสำเร็จในการเรียนได้ในที่สุด พฤติกรรมการสอนของ อาจารย์มีบทบาทสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

จากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการสอนที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ ใน 8 ด้านคือ บุคลิกลักษณะของผู้สอน การใช้ภาษา การเตรียม การสอน การเสนอเนื้อหาวิชา แรงจูงใจและการเสริมแรง การประเมินผลการเรียน การควบคุมวินัย และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีพฤติกรรมใดบ้าง เป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญ ส่งผลต่อการเรียนการสอน เพื่อจะนำผลการวิจัยเสนอแนะต่อผู้ที่เกี่ยวข้องนำไป ส่งเสริม ปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ต่อไป